

Топішко Т.І., здобувач (Львівський національний аграрний університет)

ОСОБЛИВОСТІ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЛІЗИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗАХІДНІЙ ЄВРОПІ

Досліджено особливості лізингового ринку Великобританії, Німеччини, Італії та Франції. Визначено перспективи лізингової діяльності у країнах Західної Європи.

The leasing market particularities in Great Britain, Germany, Italy and France were probed. The prospects of leasing activity in Western Europe were determined.

Актуальність проблеми. Лізинг активно впливає на розміри інвестицій в країні, відкриває користувачам широкий доступ до новітніх технік і технологій. У світовій економіці за об'ємами інвестицій він займає друге місце після банківського кредиту. Понад 80 країн світу використовують його у своїй практиці. В Україні лізингові відносини знаходяться в стадії становлення та носять складний, суперечливий характер. В умовах вступу до СОТ для українських учасників лізингового ринку доцільно ознайомитися з світовим досвідом лізингової діяльності.

Аналіз останніх наукових досліджень. Проблеми становлення та розвитку світового ринку лізингових послуг досліджено у працях багатьох вчених, у т.ч. Газмана В., Жилінського А., Внукова Н., Рязанової Н. та ін. Досвід розвитку лізингової діяльності в розвинутих країнах потребує подальшого вивчення.

Мета статті полягає у виявленні особливостей функціонування ринку лізингових послуг у Великобританії, Німеччині, Італії та Франції; визначення тенденцій його розвитку та можливості застосування іноземного досвіду у вітчизняній практиці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Лізинг - гнучкий інструмент інвестицій та запровадження інновацій, їх фінансово-кредитного обслуговування. Завдяки своїм перевагам він дістав широкого розповсюдження у світі. Передумовами для його розвитку в США та Західній Європі стала науково-технічна революція 50-х років. Підприємствам необхідно було здійснити технічне переозброєння, оновити основні фонди. Створення сприятливого податкового клімату для здійснення лізингових

послуг та розвиток фінансового ринку сприяли бурхливому зростанню лізингової діяльності. В 70-ті роки ХХ ст. передовий досвід почали застосовувати країни Південної Америки, Азії, Африки. За останні 20 років світовий ринок лізингових послуг зріс у 10 разів та його обсяг досяг у 2004р. 579,1 млрд.дол.США. (табл.1).

Таблиця 1

Динаміка світового річного обсягу лізингових угод, млрд.дол.США*

Регіон світу	2000 р.		2004 р.	
	млрд.дол. США	%	млрд.дол. США	%
Північна Америка	272,4	55	240,7	42
Європа	131,0	26	229,8	40
Азія	78,3	16	85,2	15
Південна Америка	8,1	2	7,5	1
Австралія та Нова Зеландія	5,3	1	8,1	1
Африка	3,9	1	7,9	1
Разом	498,9	100	579,1	100

*Джерело: [5]

Упродовж 2000-2004 рр. відбулося значне збільшення обсягів лізингових угод саме у Європі (на 98,8 млрд.дол.США або 14%). За цим показником вона фактично наздогнала світового лідера Північну Америку і відстає від неї лише на 31,7 млрд.дол.США (2%).

Провідні місця у розвитку лізингу належать Великобританії, Німеччині, Італії та Франції. У сукупності їхня частка дорівнює 71% ринку лізингових послуг Європи. Обсяг лізингових угод у 2004 р. становив у: Великобританії – 53651 млн.євро, Німеччині – 44410 млн.євро, Італії – 38040 млн.євро, Франції – 26815 млн.євро [1].

Однією з перших у світі була лізингова компанія Birmingham Wagon Company, зареєстрована у 1855 р. в Бірмінгемі (Англія). Вона здавала в лізинг залізничні вагони для перевезення вугілля. У континентальній Європі лізинг почав розвиватися в середині ХХ ст. Перші лізингові компанії було створено у 1962-1967 рр. У наш час в Європі функціонують національні Асоціації лізингодавців. Вони об'єднують більшість лізингових компаній і опосередковують понад 92% лізингових операцій. На 01.01.2007 р. у Німеччині зареєстровано майже дві тисячі лізингодавців. У Асоціацію лізингових компаній Німеччини входить 181 компанія, забезпечуючи близько 90% всіх лізингових угод [2].

На території Європи регулювання лізингових відносин здійснюється на основі національного законодавства. Так, у Великобританії та Німеччині відсутнє спеціальне законодавство з лізингу і лізингові операції регулюються нормами комерційного права. У той же час у Франції прийнято спеціальне законодавство із визначенням прав лізингодавців та лізингоотримувачів та їх взаємовідносин з виробниками предмету лізингу.

У країнах Західної Європи використовуються дві концепції володіння майном, що передається в лізинг – економічна та юридична. Франція та Італія застосовують принцип економічного власника, коли опціон є обов'язковою умовою лізингу. Великобританія притримується другої концепції. У Франції та Італії головною умовою лізингу визнається продаж майна за встановленою ціною (опціоном) по закінченню дії договору. На відміну від них, у Великобританії опціон не є обов'язковою умовою лізингового контракту при операціях оренди-продажу. Законодавством Німеччини передбачено опціон, котрий призводить лізинг до договору купівлі-продажу в розстрочку особливого типу. У випадку лізингу власником майна залишається лізингодавець, а у випадку купівлі-продажу в розстрочку право власності переходить до отримувача майна в момент оформлення договору. Лізинг відрізняється від оренди-продажу, купівлі-продажу в розстрочку, від угоди під забезпечення в основному економічно обгрунтованим розміром платежів, тобто договір лізингу визначається не за економічним критерієм, а по формі на відповідність юридичним нормам [3]. У Франції виробник майна згідно законодавства не має права займатися лізинговою діяльністю.

Розвитку лізингу в провідних країнах Європи сприяло державне регулювання. У країнах, де лізинг виступає в ролі специфічної функції банків (Франція, Італія), державні органи здійснюють суворе регулювання та контроль за банківською діяльністю та лізингом, застосовують спеціальні вимоги до лізингового механізму. На противагу їм у Великобританії та Німеччині лізингова діяльність практично не обмежується і не регулюється державою.

Лізинг набув широкого застосування у Великобританії, Італії, Німеччині та Франції, тому що він сприяє активізації інвестиційних процесів, зростанню об'ємів виробництва, розвитку конкуренції (рис. 1)

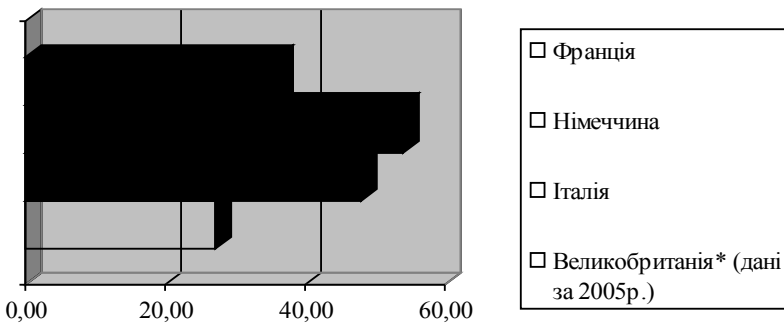

Рис. 1. Вартість нових укладених договорів лізингу у Великобританії, Італії, Німеччині та Франції у 2006 р., млрд.євро [2;4]

Найбільш динамічно розвивається лізинговий ринок Італії. Із 2000 р. по 2006 р. сума новоукладених договорів лізингу зросла на 78,2%: з 27,0 до 48,11 млрд.євро.

Лізингові контракти укладаються на різний термін. Основна маса договорів у Франції підписується на термін від 2 до 5 років (87,8%), і лише 10% - на 5-10 років. У Великобританії найбільша питома вага договорів лізингу обладнання припадає на середньострокові договори (2-5 років) (табл.2).

Таблиця 2

Питома вага договорів лізингу обладнання за строком дії у Великобританії у 2000 та 2005 рр., %*

Роки	до 2 років	2-5 років	5-10 років	більше 10 років
2000	16,3	60,7	7,2	15,8
2005	22,0	32,8	19,1	26,1

*Джерело: [4]

Прослідковується тенденція до подовження строку договорів. Відбулося зменшення питомої ваги договорів лізингу обладнання, укладених на 2-5 років –на 27,9% та зростання частки контрактів, терміном дії 5-10 років на 11,9% та більше 10 років – на 10,3%.

Спостерігаються суттєві відмінності в галузевій структурі лізингу. Найпоширенішим предметом лізингу у Німеччині та Великобританії є автомобілі, у той час як в Італії та Франції домінує промислове обладнання (табл.3).

Таблиця 3

Структура лізингу у Франції та Великобританії у 2000 та 2005 рр., %*

Види активів	Франція			Великобританія		
	2000р.	2005р.	відносна зміна показника (+,-)	2000р.	2005р.	відносна зміна показника (+,-)
Машини та промислове обладнання	37,2	30,9	-6,3	23,4	9,4	-14,0
Комп'ютери та офісна техніка	15,7	14,8	-0,9	18,4	15,0	-3,4
Легкові автомобілі	17,8	22,6	+4,8	28,0	29,9	+1,9
Вантажні автомобілі та інші транспортні засоби	27,6	29,9	+2,3	24,2	33,2	+9,0
Інше обладнання	1,7	1,8	+0,1	6,1	12,5	+6,4

*Складено і розраховано за: [2;4]

Як свідчать дані табл.3, у 2000-2005 рр. у Франції та Великобританії прослідковувалися подібні тенденції. Відбулося зменшення частки машин, промислового обладнання, комп'ютерної та офісної техніки. Збільшилася питома вага легкових та вантажних автомобілів. Однією з особливостей лізингового ринку в Італії є висока частка лізингу нерухомості. З 1997 р.

даний сегмент лізингового ринку збільшився у сім разів та досяг у 2006 р. 49% [2].

Спеціалізований підрозділ англійської компанії “London Financial Group Ltd” “Global Leasing Report” досліджує глибину проникнення лізингу в економіку за двома показниками: питомою вагою лізингу в інвестиціях та часткою лізингу у ВВП (рис.2,3). Якщо перший з них вказує на результативність лізингу у фінансуванні інвестицій у порівнянні з іншими формами фінансування, то другий свідчить про зрілість країни до лізингових послуг та врахування лізингу в державній стратегії фінансування інвестицій.

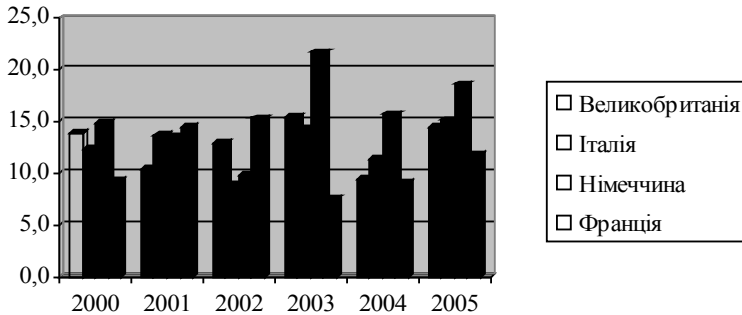

Рис. 2. Питома вага лізингу в інвестиціях Великобританії, Італії, Німеччини та Франції у 2000-2005рр., % (складено за: [2;4;5])

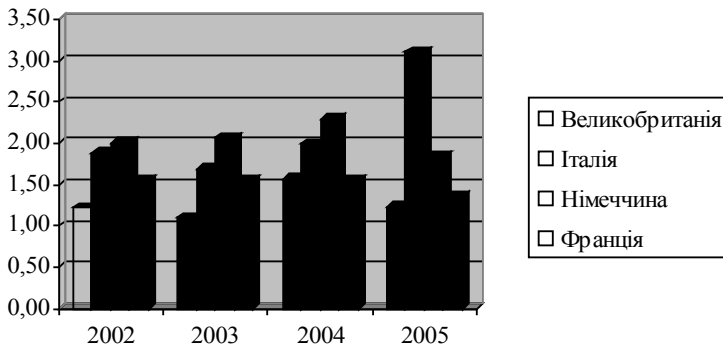

Рис. 3. Питома вага лізингу в ВВП Великобританії, Італії, Німеччини та Франції у 2000-2005рр., % (складено за: [2;4;5])

Як показують дані рис. 2,3 лізинг у розвинутих країнах Європи є складовою механізмом фінансування інвестицій. Він позитивно впливає на економічну активність суб'єктів господарювання країни.

Світовому ринку лізингових послуг притаманні такі основні тенденції розвитку як:

- глобалізація;
- посилення конкуренції між лізингодавцями;
- спеціалізація;
- консолідація;
- утворення стратегічних союзів;
- розробка програм продажу;
- входження малих банків в галузь оренди обладнання;
- сек'юритизація активів.

Світовий розвиток лізингу пов'язаний не лише із збільшенням кількості країн-учасниць, інтенсивним розвитком виробництва та інтеграцією, але і з розширенням міжнародного лізингу. Його інтеграцію стримують національні особливості законодавства, оподаткування та бухгалтерського обліку. Гармонізація лізингу в міжнародному масштабі можлива за повного економічного та валютного союзу. У наш час розпочалися процеси об'єднання національних ринків. Відбувається зближення умов здійснення лізингових операцій. Зокрема проводиться уніфікація податкової системи та бухгалтерського обліку.

Висновок. Отже, лізинг відіграє важливу роль у функціонуванні та розвитку національних економік Великобританії, Італії, Німеччини та Франції. Він популярний завдяки своїм перевагам і ефективності механізму фінансування інвестицій. Питома вага лізингу у ВВП та інвестиціях постійно зростає. За обсягами фінансування інвестицій лізинг поступається тільки банківському кредитуванню. Ринок лізингових послуг позитивно впливає на розвиток реального сектору економіки. Через нього відбувається приплив капіталу у виробничу сферу та створюються умови для прискореного розвитку пріоритетних галузей. Визначальними факторами розвитку лізингу в Західній Європі виступають макроекономічні чинники, державна підтримка, а не особливості законодавчого регулювання. Для розширення та зміцнення лізингової діяльності позитивним, але не обов'язковим є застосування особливих податкових пільг. Лізинг можна ефективно використовувати завдяки навіть єдиній перевазі перед іншими формами фінансування інвестицій - віднесенню лізингових платежів на собівартість продукції.

1. Лізинг в цифрах и фактах // www.setcom.com.ua 2. Газман В. Лізинг за рубежом // www.obo.ru 3. Международная практика лизинговой деятельности // www.raepert.ru 4. Газман В. Лізинг в Великобритании // www.obo.ru 5. Рязанова Н. Дослідження стану розвитку світового ринку лізингу // www.leasing.org.ua 6. www.dfp.gov.ua

Рецензент: д.е.н., професор Костирко І.Г.